

Бердянський державний педагогічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

(повне найменування назва факультету)

Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

(повна назва кафедри)

**ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ГРОМАДІ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ ІЗ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Кваліфікаційна робота магістра

Виконав:

здобувач вищої освіти м2 курсу,

групи м22СР,

спеціальності

231 Соціальна робота

(шифр і назва спеціальності)

Гавяз К. С.

(прізвище та ініціали)

Керівник д. пед. наук, професор **Гуренко О.І.**

(прізвище та ініціали)

Рецензент к. пед. наук, доцент **Петровська К.В.**

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ГРОМАДІ	7
1.1. Здоров'язбереження особистості як соціальна проблема . .	7
1.2. Сутність здоров'язбережувальної компетентності населення громади	15
1.3. Роль та участь громади у формуванні здорового способу життя та здоров'язбережувальної компетентності населення	18
1.4. Сучасні здоров'язбережувальні технології в соціальній сфері: сутність та класифікації	24
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	32
2.1. Аналіз стану сформованості здоров'язбережувальної компетентності населення громади	32
2.2. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи фахівця із соціальної роботи	39
2.3. Проєктування здоров'язбережувального середовища в територіальній громаді	42
Висновки до другого розділу	51
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	62

ВСТУП

Початок XXI сторіччя ознаменовано вдосконаленням інформаційних технологій, зростанням кількості інформації яка свідчить про значне погіршення стану здоров'я громадян України. Здоров'я населення є однією з найбільших цінностей та необхідною умовою для соціально-економічного розвитку країни. Профілактика хвороб і формування активного суспільства є важливою складовою трансформації системи охорони здоров'я в Україні. Сучасні науковці вважають, що здоров'я в наш час стає загальнолюдською цінністю: здоров'я – це не наявність хвороб, а фізична, соціальна і психологічна гармонія людини, доброзичливі стосунки з іншими людьми, природою.

Сьогодні спостерігається тенденція погіршення здоров'я населення. Це зумовлено такими негативними чинниками, як: несприятливі фактори довкілля (забруднення атмосфери, водних та ґрунтових ресурсів), шкідливі звички (тютюнопаління, алкоголізм, вживання наркотичних речовин), ризикована поведінка, незбалансоване та недостатнє харчування, малорухливий спосіб життя, несприятливі матеріально-побутові умови та умови праці.

Сучасне становище в Україні також має вплив на рівень здоров'я населення. Це зумовлено такими факторами, як військовий конфлікт, режим військової служби, фізичне та психологічне навантаження, порушення розпорядку дня. Унаслідок впливу цих факторів спостерігається відсутність пріоритету здоров'я та мотивації до здорового способу життя як провідного чинника здоров'язбереження та його зміцнення, а також низький рівень знань щодо збереження, підтримки та відповідального ставлення до здоров'я.

Проблеми здоров'я завжди посідали і посідають важливе місце в соціальному, економічному та культурному житті суспільства і пов'язані з розвитком суспільного виробництва та формуванням суспільного буття.

Сучасний стан здоров'я українського суспільства свідчить про те, що існує реальна потреба в підвищенні компетентності населення щодо збереження здоров'я, культури здоров'я, відповідального ставлення до здоров'я, тобто здоров'язбережувальної компетентності.

Сучасні дослідження проблем здоров'язбереження характеризуються різноаспектним підходом до вивчення цього питання. Загальнотеоретичні питання формування здорового способу життя розглянуто в працях Г.Апанасенка, О.Гуренко, Н.Захарової, В.Платонова та ін., проблемами формування теоретико-методичних засад здоров'язбережувальної діяльності займалися Ю. Бойчук, О. Вакуленко, Б.Долинський, В.Оржеховська, чинники формування здоров'я, нові здоров'язбережувальні технології пропонують В.Беспалько, Н.Заверико, Н.Зимівець, Л.Сущенко, П.Гусак та ін., державне управління охороною здоров'я та державну політику в цій сфері досить активно досліджували такі науковці, як М.Білинська, Л.Жаліло, Д.Карамішев, В.Князевич, Н.Кризина та ін. Проблеми створення навчального середовища, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я дітей, присвячені наукові праці М.Башмакова, Я.Берегового, Л.Бережної, В.Ільченка, С.Дудка, В.Ковалько, М.Малашенка, А.Маджуги, П.Матвієнка, Н.Міллер, А.Морозової, С.Омельченко, О.Підгорної, Н.Рилової, Г.Спіченка, М.Степанової та ін.; питанню створення здоров'язбережувального середовища в громаді присвячені наукові доробки Н.Міллер, Е.Казін, Г.Серіков, С.Дудко, О.Омельченко та ін.

Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю розв'язанням таких суперечностей: стурбованість населення проблемою збереження здоров'я та низький рівень його здоров'язбережувальної компетентності, потреба в збереженні здоров'я населення та незначна кількість заходів, що сприяють збереженню здоров'я в громаді.

Основна ідея дослідження полягає в тому, що здоров'язбережувальні технології є інструментом здоров'язбережувальної діяльності фахівця із соціальної роботи в територіальній громаді. Ефективне застосування цих

технологій сприятиме створенню здоров'язбережувального середовища в територіальній громаді, а відтак підвищить рівень здоров'язбережувальної компетентності населення територіальної громади.

Об'єктом нашого дослідження є процес здоров'язбереження на рівні територіальної громади.

Предметом дослідження є здоров'язбережувальна діяльність фахівця із соціальної роботи в територіальній громаді.

Мета роботи – розкрити особливості застосування здоров'язбережувальних технологій в громаді як напряму діяльності фахівця із соціальної роботи.

Для досягнення поставленої мети ми поставили перед собою ряд **завдань**:

1. На основі аналізу наукової літератури розкрити проблему здоров'язбереження особистості у площині теорії і практики соціальної роботи.

2. З'ясувати роль та участь громади у формуванні здорового способу життя й здоров'язбережувальної компетентності населення громади.

3. Визначити стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності населення громади.

4. Розкрити сучасні здоров'язбережувальні технології в соціальній сфері та особливості їх впровадження у практику роботи фахівця із соціальної роботи за для формування здоров'язбережувального середовища в територіальній громаді.

5. Розробити та реалізувати програму підвищення здоров'язбережувальної компетентності населення територіальної громади «Громада обирає здоров'я».

Для розв'язання поставлених завдань використалися такі **методи** дослідження:

1) Теоретичні: аналіз наукової літератури, нормативних документів із проблеми збереження здоров'я населення, класифікація, узагальнення та систематизація теоретичних знань.

2) Емпіричні: діагностичні методи (спостереження, анкетування).

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг магістерської роботи складає 66 сторінок, з них 54 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

У результаті нашого дослідження ми дійшли таких висновків:

1. На основі аналізу наукової літератури з'ясовано, що на сучасному етапі важливим напрямом діяльності фахівця із соціальної роботи є здоров'язбереження населення, яке полягає у комплексі заходів, спрямованих на збереження здоров'я особистості, формування навичок здорового способу життя та здоров'язбережувальної компетентності.

2. Встановлено, що сьогодні громада є важливим осередком формування здорового способу життя та здоров'язбережувальної компетентності населення. Ми визначаємо здоров'язбережувальну компетентність населення громади як інтегративну якість особистості кожного її мешканця, що включає сукупність знань про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя; мотиви, що мають екологозберігальну спрямованість у ставленні до себе та навколишнього світу, спонукають до ведення здорового способу життя; потребу в освоєнні способів збереження свого здоров'я, орієнтованих на самопізнання та самореалізацію.

З'ясовано, що саме в громаді фахівець із соціальної роботи створює сприятливе середовище для підтримки індивідуального та громадського здоров'я населення. Встановлено, що для успішного вирішення проблем здоров'язбереження та формування здоров'язбережувальної компетентності населення фахівець із соціальної роботи повинен володіти аналітико-діагностичними, гностичними, рефлексивними, конструктивно-прогностичними, комунікативними, організаторськими вміннями.

3. Визначено стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності населення Токмацької міської громади за допомогою онлайн анкетування. На підставі аналізу одержаних результатів встановлено необхідність у формуванні здоров'язбережувальної компетентності населення громади та підвищенні компетентності фахівця із соціальної роботи в сфері здоров'язбереження населення.

Виявлено причини низької компетентності населення щодо збереження здоров'я: низький рівень культури здоров'я, високий відсоток населення з адиктивною поведінкою.

Визначено рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності населення: високий, достатній, задовільний, низький. Встановлено, що населення громади має переважно задовільний рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності.

4. Розкрито типи здоров'язбережувальних технологій, які доцільно застосовувати в діяльності фахівця із соціальної роботи за для створення здоров'язбережувального середовища, а відтак підвищення здоров'язбережувальної компетентності населення громади: навчально-виховні технології; соціально-адаптивні й особистісно розвивальні; медико-гігієнічні, екологічні здоров'язбережувальні технології.

5. Розроблено та частково реалізовано програму підвищення здоров'язбережувальної компетентності в територіальній громаді «Громада обирає здоров'я». Встановлено, що програма сприяє формуванню у населення громади мотивації до збереження здоров'я, обізнаності та відповідальності в питаннях здоров'язбереження та веденні здорового способу життя. Ця програма передбачає міжсекторальну взаємодію фахівців у територіальній громаді. Програма розрахована на жителів громади віком від 14 до 50 років, термін реалізації програми – 6 місяців.

Під час реалізації програми «Громада обирає здоров'я» виявлено, що населення активно брало участь у організованих заходах, спрямованих на підвищення його здоров'язбережувальної компетентності, що свідчить про бажання та мотивацію до покращення свого здоров'я.

Нажаль, повномасштабне вторгнення рф на територію України не дозволило нам провести повномасштабне дослідження й опрацювати результати дослідження. Однак ми вбачаємо це як перспективу наших подальших наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріученко Т. Сучасна політика формування здорового способу життя молоді: український та міжнародний досвід / Т. Андріученко, Т.Яблонська, О. Ганенко // Молодь і здоровий спосіб життя. – 2022. – № 2. – С. 114–130.
2. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема / Т. К. Андрющенко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2012. – № 7. – С. 123–127.
3. Башавець Н. А. Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фахівця як основа його культури / Н. А. Башавець // Наука і освіта. – 2013 – № 1–2. – С. 120 – 121.
4. Башавець Н.А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04: спец. «Теорія і методика професійної освіти» / Наталія Андріївна Башавець. – Одеса: Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2012. – 555 с.
5. Бельорін–Еррера О. М., Корженко І. О., Удовенко М. А. Холістичний підхід до збереження здоров'я студентської молоді // Педагогіка здоров'я: VII Всеукр. наук.–практ. конф. (7–8 квітня): зб. наук. пр. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – Т. I. – С. 57–59.
6. Бойченко Т. Є. Здоров'язбережувальна компетентність як ключова в освіті України / Т.Є. Бойченко // Основи здоров'я і фізична культура. – 2008. – № 11–12. – С. 6–7.
7. Братченко Н. «Клініка, дружня до молоді» / Н. Братченко // Новое столетие. – 2010. – № 20. – С. 11.
8. Василенко О.М. Здоров'язбережувальні технології у виховному процесі дошкільного навчального закладу / О.М.Василенко // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2014. – Вип. XXXVII. – С. 87–96.

9. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології: сутнісна характеристика / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'язберігаючі технології у навчальному закладі. – К.: Шк. світ, 2009. – С. 5–12
10. Ващенко О. М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра : навч.- метод. посіб. / [Ващенко О. М., Єрмолова В. М., Іванова Л.І. та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2012. – 192 с.
11. Глоссарий терминов по вопросам укрепления здоровья. Всемирная организация здоровья. Женева, 1998 г. – 48 с.
12. Гусак П.М., Зимівець Н.В., Петрович В.С. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології: Монографія, за ред. д-ра педагог. наук, проф. П.М. Гусака. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. – 219 с.
13. Державна служба статистики України. Демографічний щорічник Населення України за 2019 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/10/zb_nas_2019.pdf
14. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>
15. Добридень О. В. Здоров'язбереження в умовах суспільства споживання крізь призму діалектичних категорій «явище» і «сутність» / О.В. Добридень // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії», 2019. – № 61. – С. 99–106.
16. Дубогай О.Д. Роль фізичного виховання у формуванні здорового способу життя / О. Д. Дубогай // Молодь за здоров'я: матеріали Міжнародної конференції. – К.: Нац. пед ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2001. – С. 33–39.
17. Дудко С.Г. Здоров'язберігаючі технології в освітньому середовищі початкових класів / С.Г. Дудко // Постметодика. – 2010. – № 5. – С. 45–47.

18. Ерохина И.А. Здоровьесберегающие технологии в профилактике наркозависимости подростков : дис. ... кандидата пед.наук : 13.00. 02 / И.А. Ерохина. – Тамбов, 2005. – 272 с.
19. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / [за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука]. – Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. – 488 с.
20. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993. – №4, С.19
21. Здоров'язберезувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія / [за заг. ред. Л.М. Рибалко]. – Тернопіль : Осадца В.М., 2019. – 400 с.
22. Іонова О. М. Здоров'язберігаюча діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу: теоретичні та практичні аспекти / Іонова О.М., Черновол-Ткаченко Р.І., Гресь О.В. — Х. : Вид. група «Основа», 2016. — 144 с. — (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 04 (159)).
23. Кабацька О. В. Методика формування культури здоров'я старшокласників у позакласній роботі / О. В. Кабацька // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Херсон : ХДУ, 2010. – Вип. 56. – С. 192–198.
24. Колотуха О.В. Соціальний туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О.В. Колотуха [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/kolotuha2.htm.
25. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
26. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді // Завуч. – 2004. – № 28(214). – С. 23–28
27. Костіна В.В. Формування здорового способу життя майбутніх фахівців соціальної сфери засобами фізичного виховання / В.В. Костіна, Т.І. Гогіна // Інноваційна педагогіка. – 2021. – Вип. 38. – С. 160 –163.

28. Костюченко Т. М. Пропагування здорового способу життя як педагогічна умова формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх соціальних педагогів / Т.М. Костюченко // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Херсон: Гельветика, 2016. – Вип. 71. – Т. 2. – С. 98–101.
29. Лимар Ю.М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів / Ю.М. Лимар // Інноваційна педагогіка. – Випуск 12. Т.1. – 2019. – С. 41–44
30. Лиска О. Г. Сучасні підходи до розвитку територіальних громад / О. Г. Лиска // Актуальні проблеми державного управління. 2007. Вип. 3. С. 208–214
31. Малярчук Н.Н. Концептуальные подходы к понятию «культура здоровья» / Н. Н. Малярчук // Вестн. Тюмен. гос. ун-та. – 2006. – №1. – С. 255 – 265
32. Манильская декларация по социальному воздействию туризма от 22.05.1997 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://docs.cntd.ru/document/901813692>.
33. Мелега К. П. Сучасні технології здоров'язбереження: навч. посібн. / К.П. Мелега. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. – 198 с.
34. Мельник І. Проблема вивчення психологічного складника здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів: системний підхід / І. Мельник // Освітологічний дискурс. – 2020. – № 3(30). – С. 235-253.
35. Мельничук І. М. Сапіжак М.І. Мотивація формування здорового способу життя серед різних категорій населення / І.М. Мельничук, М.І. Сапіжак // Медсестринство. – 2014. – № 2. – С. 34 – 37.
36. Мельничук І. М. Актуальність проблеми формування культури здоров'язбереження у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців / І. М. Мельничук // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2012. – №24. – С. 101 – 104.

37. Найдьонова Л. Розвиток сім'ї в контексті територіальної спільноти: ресурси та обмеження культурно-контекстуального підходу /Л. Найдьонова // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – 2005. Вип. 11(14). – С. 3–18.
38. Омельченко Л. П. Здоров'ятворча педагогіка / Л.П. Омельченко О.В. Омельченко. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 205 с.
39. Оржеховська В.М. Духовність і здоров'я / В.М. Оржеховська. – К.: ПП «МЕДІАНА». – 2004. – 168 с.
40. Осадченко Т. Створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : практичний poradник / Тетяна Осадченко. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2016. – 234с.
41. Основи громадського здоров'я: теорія і практика. Навчально-методичний посібник / За заг. ред. О.В.Безпалько. – Ужгород.: ВАТ «Патент», 2008. – 322 с.
42. Підготовка соціальних працівників до формування здорового способу життя дітей та молоді. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006. – 220 с.
43. Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / [Яременко О. (кер.), Балакірева О., Вакуленко О. та ін.]. – К.: УІСД, 2000. – 111 с.
44. Свириденко С. О. Формування культури здоров'я дитини в сім'ї як чинник соціальної компетентності // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / [Ред. кол. С. О. Свириденко, І. Є. Єрмаков та ін.]. – К.: Контекст, 2000. – С.135–139.
45. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота / Т. Семигіна. – Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. – 275 с.
46. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / [за наук.ред.д-ра пед. наук, проф. В. А. Поліщук]. – Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. – 382 с.

47. Смирнов Н.К.Руководство по здоровьясберегающей педагогике. Технологии здоровьясберегающего образования / Н. К Смирнов. – М.: АРКТИ, 2008. – 282 с.
48. Сучасні здоров'язбережувальні технології : монографія / [за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука]. – Харків: Оригінал, 2018. – 724 с.
49. Сучасні підходи у сфері охорони громадського здоров'я та його популяризації / [упоряд. Н.В. Зимівець, В.В. Крушельницький, Т.І. Мірошніченко : за заг. ред. І.Д. Зверєвої]. – К.: Наук. світ, 2004. – 95 с.
50. Формування здоров'язбережувальних компетентностей сучасної молоді: реалії та перспективи : збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці (Полтава, 27–28 квітня 2017 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. – Полтава : ПНПУ, 2017. – 408 с
51. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи. Українсько-канадський проект «Молодь за здоров'я». / Упорядник О.М.Балакірева. – К., 2000
52. Формування здорового способу життя молоді: стратегія розвитку українського суспільства. Частина 1. / О.О.Яременко (кер.авт.кол.), О. В. Вакуленко, Ю.М. Галустьян та ін. – К.: Державний ін.-т проблем сім'ї та молоді, Український ін.-т соціальних досліджень, 2004. – Кн. 2. – 164 с. – (Сер. «Формування здорового способу життя молоді». У 14 кн.).
53. Формування здорового способу життя. Навчально-методичні рекомендації / Авт. колект. Т. Андріученко, О. Вакуленко, В. Волков, Н. Дзюба, В. Коляда, Н. Комарова, І. Пеша, Н. Тілікіна (кер. авт. колект. О. Вакуленко). – К.: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2018. – 100 с.
54. Шаповалова Т. Г. Формування здоров'язбережувальної компетентності гуртківців у позашкільному навчальному закладі / Т.Г. Шаповалова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – № 2 (20). – С. 191 – 199.

55. Яхнін М. В. Здоров'я і здоровий спосіб життя / М. В. Яхнін. – К.: Наукова думка, 2009. – 214 с.